

O'ZBEK MILLIY UYI.

Namangan viloyati tarixi va madaniyati davlat muzeyi

ilmiy xodimi: **M. Xusainova**

O'zbek milliy uylari asosan hovlilari, yopiq tipda loyixalashtirilgan bo'lib, ular issiq iqlimga mos xom g'ishdan quriladi va ikki qismdan iborat boladi. Mexmonlar uchun tashqi xovli darvozaxona va oilaviy hayot otadigan ichki xovli. Bu maskanlar o'zining jozibasi va qulayligi bilan ajrab turadi o'zbek xonadonining jozibasi.

O'zbek milliy uyi — o'zbek xalqining asrlar davomida shakllangan turmush tarzi, urf-odatlar va milliy me'morchiligini aks ettiruvchi an'anaviy uy hisoblanadi. Milliy uylar odatda iqlim sharoitiga mos ravishda qurilib, yozda salqin, qishda esa iliq bo'lishi uchun loy, pishiq g'isht va yog'ochdan bunyod etilgan. Milliy uyning asosiy qismlariga hovli, ayvon, mehmonxona, oshxona va xo'jalik xonalari kiradi. Hovlida mevali daraxtlar, gullar ekilib, oila a'zolari dam olishi uchun qulay sharoit yaratilgan. Ayvon esa yozgi dam olish va mehmon kutish uchun xizmat qilgan.

O'zbek milliy uyi nafaqat yashash joyi, balki milliy qadriyatlar, mehmondo'stlik va oilaviy an'analarning timsolidir. Uy ichida gilamlar, so'zanalari, kashtalar va yog'och o'ymakorligi bilan bezatilgan buyumlar milliy san'atning go'zal namunalarini namoyon etadi.

Bugungi kunda ham o'zbek milliy uylarining me'moriy uslubi saqlanib qolgan bo'lib, ularni tarixiy shaharlar va qishloqlarda uchratish mumkin. Milliy uylar xalqimizning boy madaniy merosi va o'ziga xos turmush tarzini kelajak avlodlarga yetkazishda muhim ahamiyatga ega.

O'zbek milliy uyi xalqimizning ko'p asrlik me'morchilik tajribasi va turmush tarzining mahsulidir. Uylar hududning iqlimi, tabiiy sharoiti va oilaning ehtiyojlariga qarab qurilgan. Devorlari ko'pincha xom g'isht yoki paxsadan tiklanib, yozda salqin, qishda esa issiqni saqlab turadigan qilib bunyod etilgan. Milliy uyning markazida keng hovli joylashgan. Hovli atrofiga ayvon, mehmonxona, yotoq xonalari, oshxona va xo'jalik

xonalari qurilgan. Ayvon oila a'zolarining dam olishi, choy ichishi va mehmonlarni kutib olish uchun xizmat qilgan. O'zbek milliy uylarining ichki bezaklari ham o'ziga xosdir. Xonalar yog'och o'ymakorligi, ganch naqshlari, rang-barang kashtalar, so'zanalar va gilamlar bilan bezatilgan. Tokchalar va sandiqlar uy jihozlarini tartibli saqlash uchun ishlatilgan.

Har bir hududning milliy uylarida o'ziga xos uslublar mavjud. Masalan, Buxoro, Xiva, Shahrisabz va Farg'ona vohalarida qurilgan uylar bezaklari va qurilish uslubi bilan bir-biridan farq qiladi.

Bugungi kunda o'zbek milliy uylari nafaqat yashash joyi, balki xalqimizning boy madaniy merosi va milliy qadriyatlarini namoyon etuvchi tarixiy obida sifatida ham qadrlanadi. Ularning me'moriy yechimlari zamonaviy uylar qurilishida ham ilhom manbai bo'lib xizmat qilmoqda

O'zbek milliy uyi xalqimizning milliy qadriyatlari, urf-odatlar va me'morchilik an'alarini o'zida mujassam etgan noyob maskandir. Bunday uylar qadimdan oila a'zolarining tinch va farovon hayot kechirishi uchun qulay tarzda loyihalashtirilgan. Milliy uylar odatda baland devor bilan o'ralgan bo'lib, bu oila osoyishtaligi va xavfsizligini ta'minlagan. Darvozadan kirilganda keng hovli ko'zga tashlanadi. Hovli markazida daraxtlar, toklar, gullar ekilib, yozning issiq kunlarida salqin muhit yaratilgan. Ba'zi hovlilarda hovuz ham bo'lgan. Uyning eng muhim qismlaridan biri ayvondir. Ayvonda oila a'zolari dam olgan, choy ichgan va mehmonlarni kutib olgan. Xonalar quyosh nuri va havo yaxshi kiradigan qilib joylashtirilgan. Devorlar ganch naqshlari, shiftlar yog'och o'ymakorligi bilan bezatilgan.

Uy jihozlari orasida sandiq, tokcha, ko'rpa-to'shak, gilam, so'zana, kashtalar va mis idishlar alohida o'rin egallagan. Bu buyumlar nafaqat kundalik ehtiyoj uchun, balki milliy hunarmandchilik namunasi sifatida ham qadrlangan. O'zbek milliy uyi oilaparvarlik, mehr-oqibat va mehmondo'stlik ramzi hisoblanadi. Xonadon egalari mehmonni izzat-ikrom bilan kutib olib, dasturxon yozish va mehmonni hurmat qilishni muqaddas burch deb bilishgan. Hozirgi kunda ham qadimiy milliy uylar ta'mirlanib, muzey, mehmon uyi va madaniy meros obyekti sifatida asrab-avaylanmoqda. Ular o'zbek xalqining boy tarixi,

me'morchilik san'ati va milliy an'analarini kelajak avlodlarga yetkazishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi. – Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi Davlat ilmiy nashriyoti.
2. O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi. **O'zbek xalq me'morchiligi.** – Toshkent.
3. O'zbek xalq amaliy bezak san'ati. – Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.